

Ярмарок різдвяних майстерок

КОЛЯДКИ

Тривалість: 1 година.

До 30 учасників за раз

Колядки — це величальні пісні для усієї родини і для кожного її члена окремо, прохання для них щасливої долі, добробуту й усіляких гараздів. Зображення людини, яка досягла щастя, повинне принести тому, кого величають, таку ж красу, радість, багатство. У колядках вимальовується ідеал (господаря, господині, хлопця, дівчини), до якого підносяться людина в момент, коли її віншують.

Обряд колядування

Колядування — це особливе привітання з Різдвом. Колядники обходять домівки друзів, родичів, або ж усієї громади з особливими піснями-колядками і добрими побажаннями. За це отримують винагороду від господарів.

В Україні зберігся стародавній диференційований обряд колядування, коли кожному члену родини співають окрему іменну колядку.

Символічна роль колядників

У дописемний період нашої історії, а це тисячі років тому, різдвяно-новорічні свята вважали своєрідним порталом у священний простір. Цей «портал» був відкритий два тижні — від Різдва до Водохреща. У цей час, мовляв, душі предків можуть відвідати родичів. Для них готують кутю і 12 страв з нового урожаю.

Роль «дідів», які приходять «з того світу» на гостину до нащадків, виконували колядники. Вони ховалися за чудернацькими масками і вивертали назовні кожухи - щоб бути «не такими як всі», бо ж вони з іншого світу. При цьому співали колядки з добрими побажаннями — так, ніби всемогутні предки бажали цього всього живим нащадкам!

Різновиди колядок

Основні групи колядок – це дохристиянські (старосвітські) та християнські. Християнські стали активно входити в українську культуру у 18 столітті. Їх створювали переважно професори та спудеї Києво-Могилянської академії. Такі колядки через друковані збірники поширювалися по всій Україні. У 20 та 21 століттях поширення набули авторські сучасні колядки.

Атрибути колядників

Основні атрибути колядницької ватаги – це Зірка, торба, карнавка і дзвоники, ліхтарня. Також можуть бути маски і музичні інструменти.



Зірка – символ Вифлеємської зорі, яка провістила народження Христа. Утім це символ набагато давніший, дохристиянський. Колядницька зірка світиться і обертається, символічно освітлює шлях. А ще завдяки їй видно здалеку: йдуть колядники! Зірку носить Звіздар або ж Береза.

У колядницьку **торбу або ж міх** господарі складають дарунки. У справжній ватазі торкатися дарів під час обряду не можна. Усе – в спільний міх. Його носить Міхоноша.

Карнавку, або ж скарбничку носить Скарбник. Сюди господарі кидають гроші.

Дзвоники є символом грому або сонця – того, що відганяє зло і лихо і провіщає добро, життя і радість. Дзвоники мають усі колядники.

Ліхтарня зі свічкою (восковою, світлодіодною або ж гірляндою на батарейках) символізує перемогу світла над темрявою, добра над злом. Це символ новонародженого Сонця і Немовлятка Ісуса, яке освітило світ любов'ю і цінністю миру.

Музичні інструменти, які зазвичай супроводжують колядників: скрипка, сопілка, ріжок.

Колядницька ватага

Звіздар – лідер ватаги. Він носить колядницьку зірку, веде переговори з господарями і знає слова всіх колядок, які вивчив гурт.

Міхоноша – той, хто носить міх чи торбу з дарунками. У нього через плече – гарно оздоблена торба. Його кличуть господарі після виконання обряду і кладуть у торбу пригощення за коляду.

Скарбник або **скарбнича** – той чи та, хто носить карнавку (скарбничку). В неї господарі кидають гроші, як винагороду за гарну коляду.

Колядники-дзвонарики – члени ватаги, які тримають дзвоники, сповіщаючи усіх на вулиці, що йдуть колядники, та супроводжуючи спів колядок.

Алгоритм колядування

- У будинку, перед дверима квартири ватага співає колядку, якою викликає господаря.
- Якщо двері квартири відчиняються, Звіздар питає:

Чи дозволяєте колядувати?

- Якщо чути голоси дітей, то можна спитати так:

Панове господарі, чи дозволите заколядувати:

Чи господарю, чи господинці,

Чи господарській дитинці?

- Якщо господар дає дозвіл, колядники заходять до оселі. Хлопці знімають шапки.
- Спершу співають про Різдво Христове і світотворчу колядку.
- Далі розпитують, як кого звати. І величають окремими колядками господаря, господиню і всіх членів сім'ї. Пам'ятаймо, в українському обряді колядки адресні, або ж

іменні. Тобто, в колядку вставляють ім'я того, кого величають. Дітей господарів величають від найстаршого до найменшого. На слова “господар”, “господиня”, їхні імена та імена дітей вклоняються.

- Після кожної іменної колядки проказують віншівку.
- Для дівчат:

Віншуємо тебе, панно (ім'я), вінцем-барвінцем, хлопцем молодцем!

- Для хлопців:

Віншуємо тебе, паничу (ім'я), рости здоровий з усім родом, з Господом Богом!

- Коли обряд виконано, усіх звеличали колядкою і привітали віншівкою, господарі обдаровують колядників.
- Колядники дякують: Звіздар або хтось інший промовляє віншування для всієї родини або ж співають подячну пісню.

Наприклад:

*Всі голубоньки сивесенькі
і ластівочки малесенькі
Під ваші вікна поприлітали,
«Многії літа» защебетали!*

- Після цього колядники йдуть далі за своїм маршрутом.
- По закінченні колядування, перед тим як розійтися додому, наколядоване ділять порівну на всіх. Частину грошей, яку домовилися передати на добру справу, залишають у скарбника і потім спрямовують за призначенням.

Правила прийняття колядників (для господарів):

- Обдарування готують заздалегідь.
- Коли до хати заходять колядники, господарі встають і слухають віншування, стоячи.
- Коли колядники називають їхнє ім'я і кланяються – господарі кланяються у відповідь.
- Коли колядники вже привітали усіх членів родини, господарі їх обдаровують: кличуть Міхоношу і кладуть у торбу обдарування, а в карнавку Скарбника – гроші.

Матеріали та обладнання

- [Інтерактивний збірник колядок](#)
- Зірка.
- Міх.
- Дзвоники.
- Ударно-шумова музичні інструменти.
- Скрипка – якщо хтось із учнів навчається у музичній школі.

Алгоритм проведення майстерки

- На майстерці 4 – 6 ведучих.
- Учасники об'єднуються в два – три гурти.
- У кожному гурті – по двоє ведучих. Вони розповідають про колядки, колядування, ватагу. Розподіляють ролі, дають дзвоники, зірку, міх, музичні інструменти.
- Гурти проспівують по кілька колядок: при вході, християнську («Нова радість стала», «Добрий вечір тобі», «Небо і земля», «Во Вифлеємі нині новина» тощо), світотворчу, господарю, господині, сину, дочці.
- Кожен дотримується своєї ролі: Звіздар тримає зірку і починає розмову з «господарями», Міхоноша тримає міх. Колядники дзвонять у дзвоники. Хтось відбиває ритм на бубні.
- Береза питає, як кого звати в господарів.
- Після того, як заспівали колядки, хтось із гурту проказує примовки до обдарування.